

Гданське срібло з колекції Музею історичних коштовностей України

Гданські срібні вироби з колекції Музею історичних коштовностей України посідають друге місце після Вроцлава. 35 експонатів XVII–XVIII ст. виконали вісімнадцять місцевих золотарів. Ювелірні витвори з Гданська зберігаються в музеях різних країн, приватних колекціях Європи, а також в ризницях костьолів та монастирів. Ї це не дивно, адже гданські майстри виконували вироби для замовників не тільки з Речі Посполитої, але й за її межами. Не виключено, що деякі експонати з нашої колекції могли потрапити в тогочасну Україну завдяки торговельним зв'язкам або їх безпосередньо замовили майстрам приватні особи чи представники духовенства. На жаль, через брак інформації про походження гданських виробів ми не можемо підтвердити або спростувати цей факт.

Уперше про гданських золотарів згадано в міській книзі Гданська 1357 року. А те, що міській владі у 1378 року були подані імена кандидатів на посаду старшого цеху та його заступника, можна вважати, що цех гданських золотарів в цей час уже існував. Його статут відомий з 1409 р., доповнювали його у 1418, 1451, 1468, 1481 рр. Проте участь ювелірів у релігійних хвилюваннях (1523–1525 рр.) призвела до обмеження діяльності цеху, котрому навіть заборонили користуватися своєю печаткою (це право було поновлене лише у 1672 р). Однак незважаючи на такий факт, з другої половини XVI ст. починається надзвичайний розквіт гданського золотарства, який тривав півтора століття.

На підставі досліджень, які провели польські вчені про кількість майстерень (понад 40 в першій половині XV ст., майже 60 в першій половині XVI ст.) вважається, що вже в XV ст., а також в першій половині XVI ст. місто після Кракова посідає друге місце як центр по виробництву виробів з коштовних металів. В XVII ст. Гданськ уже домінував серед золотарських центрів Речі Посполитої і зберігав це почесне місце до середини XVIII ст.

Протягом XIV–XIX ст. у місті працювало близько 600 майстрів. Переважна більшість експонатів з нашої колекції виготовлені у XVII–XVIII ст., тобто, в період розквіту гданського ювелірного мистецтва.

Щодо національного складу гданських золотарів, то він був досить різний. У велике портове місто приїжджали і відкривали

власні майстерні не тільки місцеві золотарі (ті, хто походив з Гданська, Помор'я чи з усієї Речі Посполитої), а й німці, фламандці, голландці.

Витвори гданських ювелірів вирізнялися високою 15-ти лотовою (приблизно 937 за метричною системою) пробою срібла. Згідно з архівних даних, які наводить Міхал Градовський, ще у 1418 р. золотарів зобов'язували ставити особисте (іменне) та міське клеймо, але не зважаючи на підтвердження цієї постанови у 1451 р., її не завжди виконували. На ранніх гданських виробх інколи можна побачити клейма майстрів, але міських практично не має, хоча старші цеху зобов'язані були ставити на виробх міське клеймо. Воно мало вигляд двох рівносторонніх хрестів під короною (герб міста Гданська) і не змінювало свого вигляду понад 200 років. Єдине, що підлягало зміні (і досить часто) — це форма поля, в якому розміщувалося його зображення. Міська влада Гданська завжди дбала про дотримання високої проби срібла у витворах місцевих майстрів. Коли у першій половині XVIII ст. в більшості відомих осередків золотарства (Кенігсберг, Берлін, Вроцлав) стали застосовувати 12-лотове срібло (750 за метричною системою), гданська місцева влада не тільки не дозволила знизити пробу, а навпаки посилила контроль за її дотриманням. Так, з 1730 р. старші цеху, в обов'язки котрих входило ставити на виробх міське клеймо, повинні були позначати предмети ще й своїм особистим клеймом (пробірним). Але треба зауважити, що вони використовували для підтвердження проби інше клеймо, а не те, яке ставили на витворах, що виконали безпосередньо самі. Звичайно, пробірне клеймо ставили над клеймом майстра, і цього правила намагалися дотримуватися також. Пробірними клеймами гданські вироби позначались аж до п'ятдесятих років XIX ст. Саме ці клейма дають змогу нам точніше датувати витвори. З 1888 р. на гданських виробх з'являється нове пробірне клеймо, яке ввели на всій території Пруссії: напівмісяць, корона та "800", при цьому, звичайно, ставили клеймо міста та майстра.

Перші ознаки занепаду гданського золотарства проявляються в той час, коли місто підпадає під владу Пруссії. А невдовзі після наполеонівських війн, котрі стали причиною його руйнації, у 1816 р. золотарський цех був розформований, а золотарі ввійшли до корпорації, яка мала назву "Gewerk der Juweliere Gold — und Silberarbeiter" (Майстерні з виробництва золотих та срібних виробів).

Переходячи безпосередньо до характеристики предметів з колекції Музею історичних коштовностей України, треба зауважити, що в ній світських і культових виробів порівну. Звичайно, куль-

тові витвори гданських майстрів, які мали великий попит, позначені високою майстерністю виконання, проте визнанням Гданська як важливого творчого осередку в Північній Європі посприяли насамперед витвори світського характеру. В колекції МІКУ більшість їх належить до кінця XVII – першої половини XVIII ст. Ї тільки один експонат датований першою половиною XVII ст.

Це досить велике декоративне блюдо овальної форми (70,7 x 57,4 см, ДМ–7884), з хвилястим краєм та широким бортом. (Рис.1). Виконав його Петер Ратзенкрамер (майстер з 1625 приблизно до 1650 р.).

На денці у високому карбованому рельєфі золотар вмів виконав сцену полювання на оленя, намагаючись передати перспективу, використовуючи карбування різної висоти, наповнюючи зображення різноманітними деталями. На досить широкому борті він розмістив чотири

Рис.1: Блюдо. 1630–1650 рр. Петер Ратзенкрамер.

овальні картуші. На одному — зображення герба Великого князівства Литовського: озброєний лицар у шоломі на коні в лівій руці тримає щит з двома хрестами, а в правій — піднятий меч (там же розміщені і клейма — міська та майстра). В останніх трьох картушах — на не позолоченому тлі — різного виду пишні квіти з листям, вкриті позолотою. Навколо картушів — характерний для бароко першої половини XVII ст. кнорпель (чи ормушель) — абстрактний орнамент, схожий на абриси тваринного хряща, завитка вушної раковини. Зважаючи на те, що на предметі є герб Великого князівства Литовського, не виключено, що блюдо замовив представник литовської знаті самого високого рангу. Цікаво, що в Оружейній палаті в Кремлі є дві великі тарелі (діаметром близько 75 см) з вишуканими композиціями на теми античної міфології, які виконав цей майстер. Відомо, що одна з них з 1675 р. зберігалася в Патріаршій ризниці. Щодо походження нашого блюда, то пощастило встановити, що воно входило до зібрання Лаврського музею і було передане в МІКУ у 1968 р. (його зображення є на фото 20-х рр. XX ст., яке вміщено в книзі Г. В. Полюшко “Втрачені скарби Лаврського музею”).

Інша таріль теж має декоративний характер. Це витвір Ернста Кадау (майстер 1676–1690 рр.) діаметром 35,6 см (ДМ–7827), який датується 1674–1681 рр. (Рис.2). Круглої форми, з хвилястим краєм. Широкий борт декорований виткими стеблами з листям та пишними квітками — типовим для середини — сімдесятих років XVII ст. бароковим візерунком. На денці предмета наповнена ліризмом сцена: дівчина і юнак сидять в саду. Їхні обличчя схилені одне до одного у поцілунку. Над закоханими — амур з вінком. З-за дерева визирає хорт. Ернст Кадау — один з представників відомої родини гданських золотарів.

Рис.2: Блюдо. 1674–1681 рр. Ернст Кадау.

Серед представлених в музейних збірках Європи витворів Кадау переважають кубки, декоровані жанровими та алегоричними сценами, а також оправы кухлів з різьбленої слонової кістки.

Серед світських витворів з нашої колекції привертають особливу увагу кубки. Різноманітний посуд для пиття з'являється у XVI–XVII ст., коли головним наїдком, навіть на найбагатших столах, було печене м'ясо, до якого подавали напої, і все це дійство супроводжувалося виголошуванням тостів. Відомо, що основні типи посудин для пиття розробили золотарі з Нюрнберга та Аугсбурга, їх прийняли і гданські ювеліри. Один з таких типів — так звані дзвоноподібні кубки. До них належить кубок, який виконав Крістіан Піхгіль (1652–1700 рр.), що датується 1689–1699 рр. (ДМ–2300). (Рис.3). Поверхня чаші кубка оздоблена спірально вигнутими овальними з гострими кінцями опуклостями. На кожній опуклості вгорі — рельєфна карбована не позолочена квітка, а внизу — виконані пуансоном квіти та плоди. Вазоподібний стоян декорований круглими опуклостями, накладними обідками з так званих “травинок”. На овальному піддоні — теж карбовані квіти на кожній опуклості.

Рис.3: Кубок. 1689–1699 рр. Крістіан Піхгіль.

Дуже ефектний вигляд мають масивні парні кубки (ДМ–2231–2232) (Рис.4) золотаря Натанаєла Шлаубітца, власника однієї з найбільших

майстерень у Гданську. Висота їх відповідно 36,5 та 37,3 см. Чаші кубків здвоноподібної форми, декоровані пишним бароковим карбованим візерунком у вигляді в'язок плодів, квітів, колосся, підвішених на стрічках. В картушах з листя аканта на фоні пейзажу розміщені жіночі фігурки — алегорії Віри, Надії, Любові. Стоян виконано у вигляді литої скульптурної композиції: жінка в античному одязі однією рукою підтримує одну дитину, другою рукою гладить дитину, яка обіймає її. Представлені образи, імовірно, символізують Материнство. Піддон декорований пишним листям аканта, що в'ється, а також двома медальйонами. Помітно, що на кубках вони різні. На одному з них представлені погрудні профільні чоловічі образи (римські імператори?), а на іншому — жіночі. По краю піддона на звороті вирізьблено напис: “Полковник Константин Мокиевский до обители монастыря Печерского надал 2 сосуда року 1697 месяца марта дня 9”. Таким чином, кубки могли бути зроблені не пізніше 1697 р.

Рис.4: Кубки парні. 1697 р.
Натанаел Шлаубітц.

Костянтин Михайлович Мокієвський — відома історична особа. Свояк Івана Мазепи по матері, Полковник Київського (1691–1708) та Чигиринського (1708–1709) полків, хоробрий полководець, а також меценат православної церкви. Відомо, що певним чином Гданськ був втягнений в політичні конфлікти, зв'язані з Північною війною. Ї саме Натанаел Шлаубітц виконував різні предмети, часто як дипломатичні презенти, для росіян та шведів, котрі перебували в місті. Ми не можемо і стверджувати, і водночас заперечувати (поки, звісно, не будуть знайдені якісь конкретні дані), що кубки могли бути зроблені безпосередньо на замовлення Мокієвського, а не просто він їх придбав при якійсь нагоді.

Серед гданських виробів нашої колекції особливої уваги заслуговують кухлі. Відомо, що цей тип посудин вважається витвором німецької міської культури XVII ст. Гданські кухлі від німецьких зразків мали свою локальну відмінність. То були циліндричні посудини з плоскою кришкою, яку по краю прикрашали таким са-

мим візерунком, що й основу. Ручка на шарнірі була зроблена з двох з'єднаних дуг або хрящів. Такі ручки можна побачити на кухлях різних майстрів. Можливо, їх відливали з однієї форми і використовували в різних майстернях. В кухлях гданські золотарі досягли неперевершеної майстерності у створенні карбованих багатофігурних композицій. Зразком такого витвору з нашої збірки є кухоль (ДМ-1317), який виконав у 1684–1720 рр. майстер Йоганн Роде II. (1657–1720) (Рис.5). Висота предмета — 21 см, діаметр основи — 16,3 см. На циліндричному корпусі кухля — карбована багатофігурна композиція на біблійний сюжет “Повернення Ісфая та зустріч з дочкою Міткою”. В ній все детально пророблено: обличчя та одяг персонажів, різні супутні предмети, пейзаж з зображенням будівель. Вдале поєднання позолочених та срібних деталей підсилює сприйняття сюжету. На кришці в центрі — погруддя жінки в медальйоні, декорованому обідком накладного прорізного візерунка, в який вплетена корона. Край кришки та основу кухля прикрашають ідентичні карбовані барокові узорі з квітів та листя. Кухоль належить до тих зразків витворів гданських золотарів, в декорі яких надавали перевагу старозаповітній тематиці, що була насамперед характерна для протестантів. “І прийшов Ісфай (Іфтах) до Массіфи (Міцпи) до свого дому аж ось виходить навпроти нього дочка його з бубнами та танцями. А вона була в нього тільки одна — не було в нього окрім неї ані сина, ані дочки. І сталося, як він побачив її, то роздер одягу свою та й сказав: “Ах дочко моя! Ти справді повалила мене, і ти стала однією з тих, що нещасливають мене. Бо я дав Господеві обіта, і не можу відмовитися від нього” (Книга суддів, 34, 35). Цікаво, що в протестантських костюлах Гданська ще до другої світової війни збереглися кухлі, які, за припущенням, потрапляли туди як дари та були літургійними посудинами для вина. Для цього особливо підходили саме кухлі з Біблійною тематикою. Відомо, що зразками для таких композицій слугувала графіка німецьких та нідерландських художників. Не виключено, що і кухоль Йоганна Роде II теж нашежав якомусь протестантському храму.

Рис.5: Кухоль.
1684–1720 рр.
Ойганн Роде II.

Однак, для гданських кухлів характерне й інше рельєфне декорування як, наприклад, на кухлі Йоганна Готфрида Голла (ДМ-1333), який датується 1689–1699 рр. (Рис.6). Висота його —

20 см; діаметр — 16,5 см. Циліндричний корпус витвору заповнений сюжетом, виконаним у високому карбованому рельєфі: серед пишного листя аканта граються три ангелочки. Кришка та піддон декоровані лавровим вінком з плодами. Предмет належав Києво-Печерській лаврі. Цікаво, що на кришці — вигравірувані два герба, імовірно, архимандритів Києво-Печерської лаври Варлаама Ясинського (1684–1690) та Мелетія Вуяхевича (1690–1697).

Рис.6: Кухоль. 1689–1699 рр.
Йоганн Готфрід Голл.

Про самого золотаря відомо, що він отримав звання майстра у 1678 р. Працював майже 11 років, залишивши по собі багато предметів культового та світського характеру, серед яких є і витвори, призначені для масового споживача, і видатні пам'ятки золотарства.

Цікавим зразком гданського золотарства є і посудина для пахощів (ДМ-1743) (Рис.7), яку виконав вже згадуваний майстер Крістіан Піхгіль у 1681–1700 рр., представник родини ювелірів (4 його сини теж були золотарями). Висота предмета сягає 25 см. Чаша посудини схожа на квітку дзвоника, пелюстки якої прикрашені вишуканим не золоченим карбованим візерунком з витких стебел аканта з листям та квітами, який ефектно вирізняється на золотавому тлі. В середині чаші — прорізна напівсферична насадка з краплеподібними та зірчастими отворами. В центрі насадки — круглий отвір, який закривається мініатюрною напівсферичною кришкою. Стоян виконаний у вигляді литої фігурки путі з рогом достатку. Піддон декорований узором схожим на візерунок на чаші.

Рис.7: Посудина для пахощів. 1681–1700 рр.
Крістіан Піхгіль

Світські предмети з гданської колекції доповнюють стакани та чарки. Це теж типові для свого часу за формою та характером декору посудини, які можна віднести до розряду витворів, призначених для користування у повсякденному житті, котрі виробляли у великій кількості. Так встановлена на три ніжки — кульки чарочка (ДМ-4753) заввишки 7 см декорована пишним бароковим візе-

рунком: на довгих стеблах пишні листя аканта з квітками. Предмет виконав у 1684–1720 рр. майстер Йоганн Роде II. Існують численні аналоги таким чаркам і не тільки в польському золотарстві. Чарки (ДМ–1068, 1080), які виготовив Зігфрід Оернстер у 1707–1734 рр. є типовим зразком поширених по всій Європі (виконували подібні й українські золотарі) чарок першої половини XVIII ст., позолочена поверхня яких вкривалася суцільним шаром дрібних крапок.

Три гданські стакани, виготовлені у першій половині XVIII ст., відрізняються один від одного манерою декору. Стакан (ДМ–1131; 1719–1724 рр., майстер Арнхольт Ланге) декорований карбованими стилізованими шишечками хмелю, розташованими верхівками в протилежні боки. Під вінцями — пасок гравірованого рослинно-го візерунка з листя та квітів.

Стакан (ДМ–1138), який виконав у 1731 р. майстер Йоганн Йоде (1708–1743) прикрашений двома орнаментальними пасками: гірлянди з квітами та ромбоподібна сітка, з якої ніби виростають з гілки з витким листям. На стакані (ДМ–1163) майстра Константина Хайна, виготовленому у 1735 р., два овальні картуші, в яких проглядаються фігурки жінки та чоловіка. (Рис.8). Між картушами — в'язки плодів з квітами, підвішені на стрічках. Всі представлені стакани мають аналоги серед предметів гданського золотарства, які знаходяться в різних колекціях (Польща, Росія).

Рис.7: Стакан. 1735 р.
Константин Хайн.

Серед світських предметів в колекції МІКУ є також таця майстра Якоба Хаасе, виготовлена у 1748, 1756 рр. чи у 1792 р. Має овальну форму з плавним піднятим догори ребристим бортом, краї якого загнуті донизу. Кожне ребро внизу завершується закрученим листом аканта. Поставлені поряд листки аканту утворюють своєрідний орнаментальний пасок, підпорядкований овальній формі предмета. На денці таці — карбований рокайльний картуш, з під якого видно гілочки з листям та квітами. Відомо, що цей майстер спеціалізувався на виготовленні столового посуду та культових посудин і деякими такими витворами й донині користуються в костьолах Гданська.

Зовсім скромний вигляд мають парні свічники, що їх виготовив у 1771 р. Адам Трамплер. Їхні свічні трубки та вазоподібний стовп карбовані спірально закрученими ребрами, а східчастий шести-

лопатевий піддон — вигнутими карбованими “ложками”. На пок-
раю піддону є напис: “СЕЙ ШАН: В ЦЕР: ЖУКО: ПКРО:: 1780 ГО-
ДУ ВНЕСЕНЬ ГЕН: 16 ЕЯ ВЫ: ПРЕКСЕНІЯ ГАРАСИМОВНА КО-
ЧУБЕЕВА ПРЕСТА: АГРИПОГРЕ. ЕЯ “

Переходячи до предметів культу з гданської колекції, треба
відзначити, що в ній переважають потири (14 екземплярів).

Потири з нашої колекції, виконані в останній чверті XVII ст., є
зразками гданських барокових культових посудин, котрі зазвичай
мали круглий піддон, грушоподібний стоян з литими горельєфни-
ми голівками (або фігурками) ангелів, крилатими гермами. Серед
декору чаші та піддону переважали голівки ангелів, в’язки плодів
та квітів, що означали щедрість милостей Божих, котрі несе в собі
Євхаристія. Ці посудини, виготовили Христіан Піхгіль, Йоганн Ро-
де II, Натанаел Шлаубітц.

На гданських потирах цього часу також зображали сцени на
євангельські сюжети. В нашій колекції зразками таких витворів є
потир (ДМ-625) 1684–1689 рр. Йоганна Роде II (з повністю позо-
лоченою поверхнею) (Рис.9). На піддоні його представлені карбо-
вані євангельські сюжети: “Моління про чашу”, “Несення хреста”,
“Вознесіння”, розташовані в своєрідних картушах, які утворюють
підняті високо догори (майже на всю висоту піддону) крила херу-
вимів, красиві голівки яких мають різний вираз обличчя. Поверх-
ня чаші потира гладенька, на стоянні — три литі горельєфні фігур-
ки Архангелів з молитовно складеними руками. Особливою майс-
терністю вирізняється потир (ДМ-427) Якоба Бекхаузена
(1678–1705 рр.) (Рис.10). На чашу потира надіто суцільну сороч-
ку, верхній край якої пророблено карбованим візерунком у виг-

Рис.9: Потир. 1684–1689 рр.
Ойганн Роде II.

Рис.10: Потир. 1678–1795 рр.
Якоб Бекхаузен.

ляді акантового листа. У досить високому карбованому рельєфі на ній в овальних картушах представлені Євангельські сюжети: “Благовіщення”, “Народження Христа”, “Обрізання”. На піддоні також майстерно виконані сюжети “Покладення до гробу”, “Явлення ангела жінкам—мироносицям”, “Явлення Христа Марії Магдалині”. Відомо, що цьому майстрові було притаманне особливо ретельне виконання фігурних композицій.

Серед потирів цього часу вирізняється потир з кришкою (1690 р.) майстра Крістіана Піхгіля. Чаша має гладеньку поверхню з вигравіруваним хрестом, на стояні — традиційні три голівки ангелів. Круглий піддон та кришка декоровані карбованими, розставленими по черзі позолоченими та срібними “ложками”. На предметі є дарчий напис: “1690 АВГУСТА 31 СЕ КИОТТЪ НАДАНЫ ОТ ПАНА ГРИГОРИЯ ВОРОНКОВИЧА КТИТОРА ХРАМА СВЯТЫХ СТРАТОТЕРПЕЦ БОРИСА И ГЛЕБА КИЕВСКОГО ДО ЦЕРКВИ ТОГОЖ ХРАМА”.

Значно менше в колекції МІКУ потирів першої половини XVIII ст. Є потири Арнольда Ланге (ДМ-411) — учня Натанаела Шлаубітца та Міхаеля Дітріха (ДМ-366). На чаші потира Арнольда Ланге, який зроблено у 1701–1724 рр., накладна ажурна сорочка з голівками ангелів та стилізованою, перев’язаною стрічкою гілкою з листям. На вазоподібному стояні — частково позолочені карбовані листочки аканта. Піддон круглий, східчастий, з відігнутих краєм. Вгорі на переході в стоян прикрашений виконаним на не позолоченому проробленому пуансоном фоні візерунком: листок аканта (частково позолочений) чергується з квіткою лілії на довгому стеблі з двома листочками обабіч. Внизу по центру — орнаментальний пасок: на проробленому пуансоном фоні ритмічно в’ється листя, виконане у невисокому карбованому рельєфі. До паска у чотирьох місцях прикріплені з допомогою гвинтиків чотири литі голівки херувимів з піднятими крилами. Набагато скромніше оформлено потир 1733 р. Міхаеля Дітріха (ДМ-366), хоча на чаші, імовірно, була сорочка, яка не збереглася. Про це свідчить відсутність позолоти на зовнішній її поверхні (окрім вінець). Вірогідно, ця деталь була основною окрасою предмету, адже його вазоподібний стоян має гладеньку поверхню, а круглий східчастий піддон декорований тільки двома неширокими позолоченими пасками та гравірованим польським гербом “Любич” з латинськими літерами навколо нього.

На потирах другої половини XVIII ст. відчувається уже впливи стилю рококо, тобто, як правило, декоровані вони рокайльними мотивами. Найчастіше піддон у них шестилопатовий, стоян вазо-

подібний з тими самими горельєфними голівками ангелів, а позолочена чаша має гладеньку поверхню. Це насамперед витвори Якоба Хааса (ДМ-1538, ДМ-356, ДМ-1539). Цікаво, що одна втрачена чаша потира (ДМ-356) була замінена на чашу, виготовлену на початку ХІХ ст. варшавською фірмою “Нагальський та Псик”.

Серед рідкісних предметів колекції — апостольська ложка (ДМ-4658) (1676–1681 (1684?рр.) з не ідентифікованим клеймом майстра, яку можна віднести як до світських, так і до культових витворів. Чашечка ложки краплеподібної форми, ручка наполовину чотиригранна з косичкою, наполовину вита. Завершення ручки — фігурка апостола Якова Старшого з посохом пілігрима. На зворотному боці чашечки ручки — різьблений пишний рослинний візерунок з фігурним картушем. Вважається, що мода на такі ложки з’явилася в Англії в ХVІ ст. Зазвичай апостольські ложки склали комплект з 13 штук: одна з фігуркою Спасителя, 12 з фігурками апостолів. Кожного апостола можна було розпізнати завдяки атрибутові, який був при ньому. Традиційно апостольські ложки дарували новонародженим під час обряду хрещення.

Є в колекції одна дарохранильниця (ДМ-1028), яку виготовив у 1707–1734 рр. Йоганн Йоде. Висота предмета — 47 см. Піддон — 29 x 25 см. Вона вирізняється стрункими пропорціями і надзвичайною майстерністю виконання.

Срібна, позолочена двоярусна дарохранильниця опирається на чотири ніжки-кульки, затиснуті в звіриних лапках. Обидва яруси мають висувні ящички-ковчегі. Їхні стінки декоровані карбованими високим рельєфом сценами “Страстей Христових”. Серед численних деталей, яких чимало на предметі, є фігурні “урночки”, колони, голівки-маски, пластини-картуші з профільним зображенням голови чоловіка в перуці. Увінчує виріб гранчаста колона, встановлена на верхньому ярусі, на якій майстер розмістив позолочену баню, до якої приєднав пластину з двостороннім карбованим зображення “Розп’яття” у сьайві.

На піддоні вирізьблений напис: “Генерале Млеръ Федоръ Кололирокнчъ Шилобски и жена его Улиеана Григорьевна”. Тут є також напис, зроблений чорнилами: Кременчугский губерния. Предмет, імовірно, був зроблений на замовлення, адже відомо, польські фахівці (які, звичайно, спираються на факти) Йоганна Йоде вважають майстром, заангажованим на східних теренах тодішньої Речі Посполитої. Він навчався у Натанаела Шлаубітца, був одружений на його дочці.

Збірка гданського срібла, звичайно, потребує подальшого вивчення, особливо, що стосується походження предметів, адже “біог-

рафія” витвору робить його набагато ціннішим, набагато цікавішим не тільки для дослідників, а й для пересічних відвідувачів Музею.

Література:

1. Gradowski M. *Znaki na srebrze. Znaki mejskie I panstwowe uzywane na terenie Polski w obecnych jej granicach.* — Warszawa, 1993.
2. Gradowski M. *Znaki bite na srebrach// Aurea Porta Rzeczypospolitej. Cztuka Gdanska od polowy XV do konca XVII wieku.* — Gdansk, 1997.
3. *Danziger silber. Die schatze des Nationalmuseums Gdansk.* — 1991.
4. *Fischinger A., Nowacki D. Zlotnictwo dawnych Prus krolewskich i ksiazeczych w zbiorach zamku krolewskiego na Wawelu.* — Krakow, 2002.
5. *Rosenberg M. Der Goldschmiede merkezeichen.* — Frankfurt am Main, 1922–1928. Bd. I–IV.
6. *Tucholka–Wlodarska. Srebro // Aurea Porta Rzeczypospolitej. Cztuka Gdanska od polowy XV do konca XVII wieku.* — Gdansk, 1997.
7. *Michal Gradowski, Agnieszka Kasprzak–Miler. Zlotnicy na ziemiach Polnocnej Polski. Czesc I Wojewodstwo Pomorskie, Kujawsko–Pomorskie i Warminsko–Mazurskie.* — Warszawa, 2002.
8. *Г. В. Полюшко. Втрачені скарби Лаврського музею.* — К., 2001 р.